

До спеціалізованої вченої
ради ДФ 41.086.001
в Національному університеті
“Одеська юридична академія”

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, доцента **Гринюка Володимира Олексійовича** на дисертацію **Зінковського Ігоря Петровича** “Повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження”, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Структурним елементом відгуку про дисертацію офіційного опонента є актуальність виконаного дисертаційного дослідження. На нашу думку, актуальність обраної теми дисертаційного дослідження обумовлюється кількома чинниками.

По-перше, проведення реформи органів досудового розслідування потребує удосконалення положень чинного КПК України з врахуванням відповідних міжнародних та європейських стандартів у сфері кримінального процесу з урахуванням ефективності їх реалізації у правозастосовчій діяльності інших зарубіжних країн, а також тих проблемних питань, що виникають у слідчій практиці, для забезпечення належної правової регламентації повноважень слідчого органу досудового розслідування.

Неефективність здійснення досудового розслідування кримінальних проваджень, а як наслідок - невиконання завдань кримінального процесу, зумовлює необхідність проведення аналізу функціональної спрямованості діяльності слідчого та перегляд його повноважень, які повинні бути спрямовані на своєчасне здійснення процесуальних дії та гарантування його самостійності, як це і продекларовано відповідно до ч. 5 ст. 40 КПК України. Суттєве обмеження самостійності слідчого на досудовому розслідуванні зумовлює

зведення його повноважень до простого оформлення та виконання процесуальних дій на підставі рішень прокурора, керівника органу досудового розслідування, слідчого судді. Очевидно, що така ситуація зумовила значне навантаження на кожного слідчого у вигляді великої кількості кримінальних проваджень та проблеми кадрового забезпечення слідчими органів досудового розслідування. Таким чином, можна констатувати, що процесуальний статус слідчого супроводжується цілою низкою нерозв'язаних проблем організаційного та праксеологічного характеру, що значною мірою стримує можливості швидкого, повного і неупередженого розслідування кримінальних правопорушень та виконання завдань кримінального провадження.

По-друге, обрана тема дисертаційного дослідження в доктрині кримінального процесу характеризується підвищеною увагою в середовищі науковців. Зазначене обумовлюється тим, що заходи забезпечення кримінального провадження (надалі по тексту - ЗЗКП), а особливо запобіжні заходи як їх різновид, супроводжуються можливістю застосування кримінального процесуального примусу до підозрюваного та інших осіб, які не належно виконують покладені на них законом процесуальні обов'язки. З одного боку, у кримінальному провадженні об'єктивно існує необхідність побудови дієвої системи ЗЗКП з метою виконання завдань кримінального провадження, а з другого, їх застосування не повинно супроводжуватись нелегітимним, непропорційним і необґрунтованим втручанням у права та свободи учасників кримінального провадження. Крім того, в силу принципу публічності кримінальна процесуальна діяльність здійснюється незалежно від волі та бажання приватних осіб. Зазначене зумовлює для кримінальної процесуальної доктрини необхідність знаходити розумний баланс між публічним та приватним інтересом, особливо в такому його сегменті як застосування інституту ЗЗКП. Саме тому питання застосування кримінального процесуального примусу були, є та будуть актуальними у всіх правових системах, незалежно від того, чи функціонують вони в англо-саксонській чи романо-германській правовій сім'ї, носять ліберальний чи авторитарний характер.

По-третє, недосконалість нормативної регламентації повноважень слідчого щодо обрання, зміни та скасування ЗЗКП є одним із чинників, котрий негативно позначається у правозастосовчій діяльності. Зокрема, статистичні дані свідчать про те, що за результатами здійснення попереднього судового контролю близько 10% клопотань слідчого, прокурора залишаються без задоволення (огляд причин відмови слідчими суддями Вищого антикорупційного суду в задоволенні клопотань, скарг, заяв, поданих на стадії досудового розслідування кримінального провадження за період з 05.05.2019 по 05.12.2019рр.)

По-четверте, проблемні питання обрання, зміни, застосування та скасування ЗЗКП, зважаючи на їх значення для теорії та практики кримінального процесу, були предметом дослідження багатьох вітчизняних правників, в тому числі і на рівні докторських дисертацій. Загалом, за останнє двадцятиліття було підготовлено більше 30 дисертацій щодо проблем застосування ЗЗКП. Однак, незважаючи на це до сьогоднішнього дня була відсутня кваліфікована науково-дослідницька праця, яка присвячена саме повноваженням слідчого щодо обрання, зміни та скасування ЗЗКП.

Можна продовжувати перелік обставин, які б зумовлювали необхідність в дослідженні обраної здобувачем тематики, але вже перелічених достатньо для кваліфікації проведеного дисертаційного дослідження як вельми актуального.

З цих міркувань є підстави для твердження, що обрана тема дисертаційного дослідження **Зінковського Ігоря Петровича “Повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів кримінального провадження”** має комплексний характер, важливе теоретичне та прикладне значення, а отже, й безперечно високий рівень актуальності.

Аналіз та оцінка структури та змісту дисертації. Структурно дисертаційна робота відповідає усім вимогам, які пред’являються до такого роду робіт. Науково обґрунтованою є архітектоніка дисертаційної роботи, яка дозволила автору в основному повно та всебічно розкрити предмет дослідження. У вступі автором сформульовані основні наукові положення, які

характеризуються науковою новизною або її елементами і які виносяться на захист; висловлене бачення дисертанта щодо впровадження результатів дослідження та дана характеристика їх апробації. Розділи дисертації поєднані загальною метою дослідження (с.с.6-7) і в них відповідно до плану дослідження розкривається його об'єкт та предмет.

Розділ перший дисертації – теоретико-методологічна характеристика повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження – присвячений характеристиці правової природи та системи ЗЗКП та повноважень слідчого при їх застосуванні.

Насамперед дисертант аналізує правову природу ЗЗКП через перелік притаманних їм ознак. Поряд із «традиційними» ознаками, які досить детально розглянуті в правовій доктрині, автор приходить до висновку, що елемент примусу, як характерна ознака ЗЗПК може мати: а) основний характер і зовнішньо спрямований на забезпечення належного виконання особою її кримінально-процесуальних обов'язків; б) допоміжний характер, який є супутнім для реалізації мети процесуальної дії і який є характерним для усіх процесуальних дій, а також для таких ЗЗКП як тимчасове вилучення майна, тимчасовий доступ до речей і документів у формі вилучення (виїмки) (с.19). Зазначене дало підстави автору сформулювати своє авторське визначення ЗЗКП під якими слід розуміти регламентовані нормами кримінального процесуального законодавства із дотриманням вимог «якості закону» кримінально-процесуальні засоби, які мають характер примусу самостійного і зовнішнього спрямування, що полягає в обмеженні прав та свобод особи, які застосовуються на підставах, умовах та в обсязі, співмірних меті забезпечення дієвості кримінального провадження.

Позитивним є те, що автором правильно віднесено додатково такі ЗЗКП, які не знайшли свого закріплення у ст. 131 КПК України: передання на піклування опікунам, близьким родичам чи членам сім'ї з обов'язковим лікарським наглядом; поміщення до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають її небезпечну поведінку; передання неповнолітніх

підозрюваних чи обвинувачених під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі, - під нагляд адміністрації цієї установи; поміщення у приймальник-розподільник для дітей; екстрадиційний арешт; тимчасового арешту, і перевірки наявності підстав для подальшого тримання особи під вартою або її звільнення (ч. 11 ст. 584 КПК), і застосування запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою, для забезпечення видачі особи на запит іноземної держави, і затримання особи у порядку ст. 582 КПК, і тримання під вартою особи до отримання запиту про перейняття кримінального провадження; примусове залучення особи до проведення медичної або психіатричної експертизи та направлення особи до медичного закладу для проведення психіатричної експертизи; покладення на спеціаліста витрат, пов'язаних з оголошенням перерви в судовому засіданні, при його неприбутті до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття; встановлення строку для ознайомлення з матеріалами, до яких надано доступ у порядку ст. 290 КПК; правообмеження, які передбачені ч. 4, 5, 6 ст. 194 КПК України. Зазначене дозволило здобувачу сформулювати власний перелік ЗЗКП, з яким можна частково погодитись та який передбачений у спеціальному Додатку до дисертаційного дослідження.

У підрозділі 1.2. “Поняття, правова природа, види та межі повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження” дисертант з урахуванням вірно обраних методів дослідження достатньо ґрунтовно розглядає повноваження слідчого як структурного елементу його кримінальної процесуальної компетенції, яка складається із предмету відання, об'єктів впливу та повноважень.

Слід погодитись із висновком здобувача про ключові елементи поняття повноважень слідчого, а саме: суб'єктний (носій повноважень - слідчий), змістовний (поєднання публічно-владних прав та обов'язків), нормативний (їх регламентація кримінальним процесуальним законодавством), цільовий (спрямованість на досягнення завдань досудового розслідування); процедурний

(реалізація у межах кримінально-процесуальної форми); інструментальний (процесуальні дії та рішення як процесуальні засоби) (с.39).

Досить слушною є запропонована автором класифікація повноважень слідчого під час обрання, зміни та скасування ЗЗКП в залежності від таких критеріїв: за засобами, які використовуються при реалізації повноважень (с.51); за ступенем самостійності при реалізації повноважень (с.52); за часом та характером здійснення (с.53) тощо.

Дослідження обраної тематики було б не повним без з'ясування питань, що стосуються серцевини самого кримінального процесу, а саме теорії доказування. Саме тому дисертант у **підрозділі 1.3. "Слідчий як суб'єкт доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження"** досліджує такі питання: збирання, перевірка та оцінка доказів щодо наявності мети, підстав та умов обрання, зміни, скасування ЗЗКП; отримання речей і документів; тягар доказування (с.64); предмет та межі доказування (с.66); локальний предмет доказування (с.69); стандарт доказування (с.72); обґрунтована підозра; розумна підозра; достатні підстави; переконання за більшої вірогідності.

Другий розділ дисертації присвячений характеристиці самостійних повноважень слідчого при обранні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження. Дисертант розподілив матеріал з цього питання по трьох підрозділах:

- повноваження слідчого при здійсненні затримання особи без ухвали слідчого судді та звільненні затриманої особи. В цьому підрозділі автор вірно зазначає, що під уповноваженою службовою особою, яка має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, поряд з іншими особами слід відносити і слідчого (с.86). Дисертант пропонує викласти ч. 2 ст. 208 КПК України у такій редакції: «Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, стосовно якої є відомості про її причетність до вчинення злочину, за який передбачене покарання у виді

позбавлення волі, лише у випадках...». Позитивним є те, що автор на підставі ґрунтовного аналізу пропонує розглядати обшук затриманої особи не як окрему слідчу (розшукову) дію, а як структурний елемент затримання як запобіжного заходу. Насправді обшук затриманої особи на практиці викликає певні труднощі в його проведенні, оскільки в окремих випадках згідно вимог чинного законодавства на його проведення необхідна ухвала слідчого судді. З огляду на зазначене дисертант слушно запропонував викласти ч. 3 ст. 208 КПК України у новій редакції: «Уповноважена службова особа, слідчий, прокурор може здійснити обшук затриманої особи з дотриманням правил, передбачених частиною сьомою статті 223 цього Кодексу».

- повноваження слідчого щодо здійснення виклику та при неприбутті особи на виклик. У зазначеному підрозділі розглянуті питання суб'єктного складу осіб, щодо яких здійснюється виклик слідчим, а саме підозрюваний, свідок, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, заявник, свідок, перекладач, експерт, спеціаліст, законний представник, представник, захисник (с.97). Позитивною є пропозиція автора, яка передбачає, що з метою забезпечення ефективності виклику слід передбачити норму, яка зобов'язуватиме учасників кримінального провадження, які викликалися слідчим хоч один раз, повідомляти слідчого про зміну свого місця проживання (перебування, знаходження) або місцезнаходження під час провадження справи, а у разі відсутності заяви про зміну місця проживання або місцезнаходження виклик надсилається на останню відому слідчому адресу і вважається доставленою, навіть якщо учасник кримінального провадження за цією адресою більше не проживає або не знаходиться (як натеper передбачено у ЦПК), а невиконання цього обов'язку має тягнути наслідки, аналогічні неприбуттю на виклик без поважних причин. Зазначена пропозиція спрямована на досягнення завдань кримінального провадження та дотримання розумних строків досудового розслідування.

- повноваження слідчого при здійсненні тимчасового вилучення майна та його поверненні. Аналізуючи зазначений в цьому підрозділі ЗЗКП, автор на підставі матеріалів слідчої практики розглядає питання статусу предметів, які вилучаються у ході затримання, огляду, обшуку (с.109). Зазначені питання є вельми актуальними, оскільки порушення процесуального порядку їх вилучення може мати наслідком недопустимість доказів та неможливість їх використання під час здійснення судового розгляду. У дисертаційному дослідженні також аналізуються питання, які виникають під час тимчасового вилучення електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку. Автор робить у цьому контексті правильний висновок про те, що умовно можна виділити два режими тимчасового вилучення в аспекті електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку: 1) коли є потреба вивчення їх фізичних властивостей, тобто коли вони мають ознаки речових доказів; 2) вилучення інформації з електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку (але цей режим фактично вже є тимчасовим доступом до речей і документів, а не тимчасовим вилученням майна) (с.с. 117-119).

- повноваження слідчого при тимчасовому вилученні документів, що посвідчують користування спеціальним правом. Під час характеристики повноважень слідчого щодо зазначеного ЗЗКП зроблений, на нашу думку, правильний висновок про наявність самостійних повноважень щодо тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, у законно затриманої ним особи. В роботі піддано критичному аналізу положення чинного КПК щодо тимчасового вилучення документів, що посвідчують право на здійснення підприємницької діяльності та зазначено проблеми, які виникають під час реалізації такого вилучення: відсутність у законодавстві чіткого переліку таких документів та відмежування їх від інших документів юридичної особи та фізичної особи-підприємця; можливість вилучення лише у фізичної особи у разі її затримання; неможливість реалізації цього заходу стосовно електронних документів (с.125). Слід зазначити про такий

позитивний момент дисертаційного дослідження як критичний аналіз положень чинного законодавства щодо тимчасового вилучення документів, які посвідчують право на володіння та носіння зброї. Дослідником зроблено слушний висновок про те, що з метою забезпечення дієвості тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом та взагалі мети введення цього обмеження у законодавство, слідчого слід наділити повноваженням тимчасово вилучати не лише документи, які посвідчують право на володіння та носіння зброї, а і зброю, яка знаходиться у затриманій особі.

У розділі 3 **“Повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, що застосовуються за ухвалою слідчого судді”**, серед інших, не менш важливих питань, розглядаються наступні проблемні питання теоретичного й практичного характеру: складання обґрунтованого клопотання про обрання, зміну чи скасування того чи іншого ЗЗКП та його погодження з прокурором. Автор в залежності від конкретного ЗЗКП звертає увагу на відсутність універсальності щодо змісту відповідних клопотань та пропонує своє бачення вирішення колізійних питань щодо вимог, що ставляться до зазначених процесуальних документів слідчого. Зокрема у клопотанні про відсторонення від посади слідчий особливу увагу повинен звернути на обґрунтування у клопотанні таких обставин: наявність у особи процесуального статусу підозрюваного; обґрунтованість підозри; кваліфікація кримінального правопорушення; займана посада; причини, у зв'язку з якими потрібно здійснити відсторонення від посади, тобто які є підстави вважати, що підозрюваний, перебуваючи на посаді, знищить чи підробить речі і документи, які мають суттєве значення для досудового розслідування, незаконними засобами впливатиме на свідків та інших учасників кримінального провадження або протиправно перешкоджатиме кримінальному провадженню іншим чином (с.141). Окремо автор розглядає специфіку клопотань щодо застосування запобіжних заходів (с.с.150-152).

Слід відзначити критичну оцінку дисертанта питань щодо строків ознайомлення із матеріалами досудового розслідування відповідно до вимог ст.

290 КПК України, які не включаються до загального строку здійснення досудового розслідування відповідно до ч. 3 ст. 219 КПК України. У зв'язку із цим автор правильно зазначає про те, що строки домашнього арешту, тримання під вартою, додаткових обов'язків продовжують спливати, незважаючи на те, що строки ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами кримінального провадження не включаються у строки досудового розслідування, і виникає практична необхідність їх продовження. З іншого боку строки застосування запобіжних заходів можуть бути продовженими слідчим суддею тільки в межах строку здійснення досудового розслідування. Саме тому автор робить спробу усунути зазначену колізійність шляхом уточнення формулювань відповідних статей КПК України (с.157).

У підрозділі 3.2. «Участь слідчого у судовому розгляді клопотань про обрання, зміну та скасування заходів забезпечення кримінального провадження» розглядаються питання процесуального порядку та специфіки повноважень слідчого у цій сфері. Автором розглядаються проблемні питання визначення підсудності таких клопотань, зазначається про відсутність уніфікованості їх підсудності, що викликає складності під час правозастосування.

У роботі дисертант цілком слушно робить висновок про те, що участь слідчого у судовому розгляді клопотань про обрання, зміну та скасування заходів забезпечення кримінального провадження є диференційованою. Зокрема, слідчий уповноважений: викладати доводи при розгляді слідчим суддею клопотання про здійснення приводу (ч. 1 ст. 142 КПК); брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про накладення грошового стягнення на особу; брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про скасування ухвали про накладення грошового стягнення (ч. 2 ст. 147 КПК); брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом (ч. 1 ст. 151 КПК України), продовження його строку; брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про відсторонення особи від посади (ч. 1 ст. 156 КПК України), продовження його строку та скасування; брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про тимчасовий доступ до речей і

документів (ч. 4 ст. 163 КПК); брати участь у розгляді слідчим суддею клопотання про арешт майна (ч. 1 ст. 172 КПК); клопотання про скасування арешту майна.

У підрозділі 3.3. «Виконання слідчим ухвали слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження» досліджується ціла низка проблемних питань участі слідчого як суб'єкта виконання ухвали про тимчасовий доступ для речей і документів, арешт майна, особисте зобов'язання, особистої поруки, застосування електронних засобів контролю. Зокрема, автором розглядаються питання строків виконання ухвал (с.179), особливого правового режиму речей і документів, вилучених у межах тимчасового доступу до речей і документів (с.180); застосування електронних засобів контролю у випадку домашнього арешту (с.187) тощо. Зокрема, дисертант виокремлює такі повноваження слідчого щодо застосування електронних засобів контролю: вжиття заходів з невідкладного надсилання ухвали слідчого судді, суду про обрання підозрюваному, обвинуваченому запобіжного заходу з обов'язковим носінням електронного браслета до територіального підрозділу поліції за місцем проживання підозрюваного, обвинуваченого; невідкладне надіслання ухвали слідчого судді, суду, якою підозрюваному, обвинуваченому обрано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту з обов'язковим носінням електронного браслета, до підрозділу поліції за місцем проживання підозрюваного, обвинуваченого за допомогою електронної пошти чи засобів зв'язку або доставити її особисто; долучення протоколу про застосування електронного засобу контролю до матеріалів кримінального провадження; отримання інформації про факт відмови підозрюваного, обвинуваченого від виконання ухвали в частині носіння електронного браслета, протоколу про застосування електронного засобу контролю, у якому зафіксовано факт відмови та пояснення; співробітництво з службовими особами уповноваженого підрозділу щодо виконання підозрюваним покладених на нього ухвалою слідчого судді обов'язків; отримання повідомлення про порушення покладених обов'язків підозрюваним, ужиті заходи реагування та їх попередні результати; отримання

повідомлення про неможливість подальшого здійснення електронного моніторингу місцезнаходження підозрюваного, обвинуваченого у разі відмови або збою в роботі ЕЗК; отримання висновку перевірки щодо порушення підозрюваним покладених обов'язків з матеріалами перевірки тощо (с.190)

На погляд офіційного опонента, в роботі правильно зазначається **мета і завдання** дисертаційного дослідження, формулювання **об'єкту та предмету** дослідження.

Оцінка методології дослідження. Отримання нових наукових результатів є неможливим без використання належного сучасного загальнонаукового та спеціального методологічного інструментарію. У роботі використано як такі, що взаємопов'язані та взаємодоповнюючі: діалектичний, історичний, формально-логічний, системно-структурний, порівняльно-правовий, статистичний, соціологічний та інші методи дослідження. Указані методи застосовувались комплексно, що сприяло забезпеченню всебічності, повноти й об'єктивності проведеного дослідження, обґрунтованості й узгодженості сформульованих у дисертації висновків, а також достовірності отриманих результатів.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації, та їх достовірність. Метою дослідження автором визначено розробку системної концепції повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження; внесення науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення кримінального процесуального законодавства України у цій сфері. Для досягнення наведеної мети було виокремлено достатню кількість завдань (сім), які на підставі тексту дисертації на висновків до роботи було успішно вирішено, оскільки завдяки цьому запропоновано вирішення теоретичних і практичних питань, пов'язаних із удосконаленням нормативної моделі повноважень слідчого під час обрання, зміні та скасування ЗЗКП та правозастосування у цій сфері.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, у своїй більшості є обґрунтованими, аргументованими та переконливими. Автором для обґрунтування своїх висновків, пропозицій використано вагомий

обсяг літературних джерел з різних галузей наукового знання, серед яких міжнародні документи, нормативно-правові акти різних держав, теоретичні джерела різних часів, судові рішення, інформаційні листи тощо (загалом понад 500).

Особливої вагомості надає в роботі використаний емпіричний матеріал, на який спирається дисертант, зокрема проведеного автором опитування 46 респондентів (слідчих, прокурорів, суддів, адвокатів, юристів, викладачів, помічників адвокатів, помічників суддів), аналіз матеріалів слідчої практики, узагальнень судової практики ВССУ, ухвал слідчих суддів, які розміщені у Єдиному державному реєстрі судових рішень (2013-2019 р.р.), рішення судів апеляційної інстанції та Верховного Суду. Значна кількість судових рішень використана автором для виявлення недоліків правозастосовчої практики та обґрунтування власних пропозиції щодо внесення змін та доповнень до КПК України за текстом дисертації.

Структура дисертаційного дослідження логічно побудована та характеризується логічним та чітким змістовним наповненням. План дисертації забезпечує комплексність та системність при вирішенні проблемних питань повноважень слідчого при обранні, зміні та скасування ЗЗКП. Обґрунтованість власних наукових результатів підтверджується і тим, що автор робить висновки на підставі аналізу й зіставлення поглядів і концепцій інших науковців, вдало ілюструє результати судової практики.

Наукова новизна одержаних в ході дослідження результатів у загальному полягає насамперед у тому, що дисертація Зіньковського І.П.. є першим в українській кримінальній процесуальній науці спеціальним комплексним дослідженням повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження.

Наукову новизну ми вбачаємо насамперед у наступних акумульованих положеннях:

- доведено, що елемент примусу у процесуальних діях може мати: а) основний характер і зовнішнє спрямування; б) допоміжний характер, який є

супутнім для реалізації мети процесуальної дії;

- визначено критерій виокремлення заходів забезпечення кримінального провадження та корегування їх нормативного переліку, яким є основний характер примусу, що має самостійне і зовнішнє спрямування і стосується забезпечення належної поведінки особи при виконанні кримінально-процесуальних обов'язків різного спрямування, і полягає в обмеженні прав та свобод особи;

- доведено, що тимчасовий доступ має бути визнаний елементом системи заходів забезпечення кримінального провадження лише у формі надання стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії через розмежування тимчасового доступу до речей, документів, приміщень (у формі ознайомлення та копіювання) як заходу забезпечення кримінального провадження та вилучення (виїмки) речей і документів як слідчої (розшукової) дії;

- на основі критерію: основний характер примусу, що має самостійне і зовнішнє спрямування і стосується забезпечення належної поведінки особи при виконанні кримінально-процесуальних обов'язків різного спрямування, і полягає в обмеженні прав та свобод особи – запропоновано наукову модель системи заходів забезпечення кримінального провадження та доповнення до КПК щодо її нормативного закріплення;

- проведено класифікацію повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження;

- виділено дві форми реалізації повноважень слідчого з доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження;

- визначено систему та види стандартів доказування при реалізації повноважень слідчого з доказування при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження.

Перелічені наукові положення є основними, найбільш значущими, що

характеризується безспірною науковою новизною, але вони далеко не повні. Немало і таких наукових положень та висновків, які удосконалюють вчення про повноваження слідчого під час обрання, зміни та скасування ЗЗКП, надають йому подальшого розвитку. Вони сформульовані у дисертації (с. с. 10-11), , а також в опублікованих працях дисертанта.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дисертація характеризується логічним і чітким змістовним наповненням відповідно до плану, структура якого забезпечує комплексність та системність опрацювання проблематики повноважень слідчого у досліджуваній сфері. У зв'язку з чим, автор пропонує внести зміни та доповнення до КПК України з метою удосконалення правових норм, що регулюють як порядок обрання, зміни та скасування ЗЗКП, так і повноважень слідчого у цій частині. Дисертація виконана українською мовою, з дотриманням наукового стилю викладення матеріалу.

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях. Результати дослідження повною мірою відображені в наукових фахових виданнях автора, зміст і характер яких відповідають вимогам МОН України, а також виступах автора з доповідями основних положень дисертації на науково-практичних конференціях, що в цілому свідчить про достатній рівень її апробації. Основні результати дослідження знайшли відображення у 19 публікаціях, в тому числі 1 статті у колективній монографії, 5 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, 1 статті, опублікованій у зарубіжному періодичному виданні, а також 12 тезах доповідей на науково-практичних конференціях, семінарах.

Практична значимість результатів дисертаційного дослідження. Практична значимість роботи полягає у тому, що отримані результати можуть бути використані у: науково-дослідній роботі – для подальшого опрацювання проблематики повноважень слідчого при застосування ЗЗКП; законотворчій діяльності – для удосконалення правового регулювання повноважень слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження, створення умов для слідчої діяльності; правозастосовній

діяльності – для формулювання методичних рекомендацій практичним працівникам; навчальному процесі – при викладанні курсу кримінального процесу та інших навчальних дисциплін, підготовці підручників та навчальних посібників, наукових коментарів тощо.

Викладене вище може бути підставою для загальної позитивної оцінки дисертації Зінковського Ігоря Петровича на тему: “Повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження” як самостійного наукового дослідження з актуальної й важливої для науки та практики проблеми.

Проте, високо оцінюючи дисертаційне дослідження, не можемо не відзначити, що воно містить положення та висновки, які мають дискусійний характер, потребують додаткової аргументації, обґрунтування чи роз’яснення здобувачем під час прилюдного захисту, зокрема:

1. По тексту дисертації та у висновках до неї автор формує власну систему заходів забезпечення кримінального провадження і запобіжних заходів та пропонує їх закріпити на законодавчому рівні. З цього приводу виникають дискусійні питання щодо віднесення до ЗЗКП таких процесуальних дій, наприклад, як покладення на спеціаліста витрат, пов’язаних з оголошенням перерви в судовому засіданні, при його неприбутті до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття (с.26). В основу такого висновку автором покладено примусовий штрафний характер цього заходу. На нашу думку, зазначені процесуальні дії в своїй основі мають не примус, а є заходом кримінальної процесуальної відповідальності. Зазначене зумовлює необхідність висловлення власного бачення дисертанта про співвідношення кримінальної процесуальної відповідальності та ЗЗКП.

2. У підрозділі 2.1. автор детально розглядає питання повноважень слідчого під час затримання особи без ухвали слідчого судді. Крім того, на стор. 44 виділено цілу низку самостійних повноважень слідчого щодо обрання, зміни та скасування ЗЗКП. Однак в роботі не знайшли свого відображення питання, що стосуються превентивного затримання відповідно до ст. 14 Закону

України «Про боротьбу з тероризмом» та питання щодо здійснення особливого режиму досудового розслідування відповідно до ст. 615 КПК України. Тому під час прилюдного захисту хотілось б почути думку з цього питання в контексті повноваження слідчого під час такого превентивного затримання та тимчасове наділення прокурора повноваженнями щодо обрання запобіжного заходу.

3. На стор. 117-119 автор розглядає питання тимчасового вилучення електронних інформаційних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку. Зазначене питання слід розглядати з урахуванням не тільки зазначеного ЗЗКП, а й положень Конвенції про кіберзлочинність від 23.11.2001р., яка була ратифікованою 07.09.2005 р., на підставі якої проектом Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень Конвенції про кіберзлочинність» пропонувалось доповнити перелік ЗЗКП таким новим видом як тимчасове обмеження (блокування) доступу до визначеного (ідентифікованого) інформаційного ресурсу (інформаційного сервісу) в інформаційно-телекомунікаційних системах. У зв'язку із зазначеним цікавою є думка дисертанта з цього питання.

4. На стор. 57 дисертант аналізує основні підходи щодо доцільності приналежності повноважень із обрання заходів забезпечення кримінального провадження. Зазначений аналіз свідчить про те, що автор є прихильником розширення процесуальної самостійності слідчого і приходить до висновку про те, що особисте зобов'язання, особиста порука, зобов'язання підозрюваного прибувати за кожною вимогою до суду або до іншого визначеного органу державної влади, додаткові обов'язки, застава ніяк не пов'язані із обмеженням права на свободу та особисту недоторканність, гарантованим, зокрема, ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, що підлягає обов'язковому судовому контролю. Далі автор уточнює про необхідність здійснення судового контролю під час носіння електронного засобу контролю та застави. Із зазначеним висновком офіційний опонент не може погодитись з наступних міркувань. По-перше, суттєво обмежуються повноваження прокурора під час обрання запобіжних заходів, оскільки автором не пропонується надання

згоди останнім на їх обрання. По-друге, така пропозиція не відповідає міжнародним стандартам прав і свобод особи, оскільки в тій чи іншій мірі містить у собі обмеження природних прав людини. По-третє, зазначена зміна суб'єкта прийняття рішення про застосування вказаних запобіжних заходів суттєво обмежує елементи змагальності під час здійснення досудового розслідування, а як наслідок і нівелювання інституту судового контролю на цій стадії процесу. Крім того, зазначеною пропозицією ми повертаємось до так званої «автономної» моделі обрання запобіжних заходів, яка була характерна для КПК України 1960р. і не передбачала комплексності у вирішенні питання щодо обрання того чи іншого запобіжного заходу.

5. У вступі до дисертаційного дослідження автор зазначає про емпіричну базу своєї роботи. Однак, при цьому не зазначаються кількісні показники проаналізованих автором рішень судів апеляційної інстанції та Верховного Суду щодо питань обрання, зміни та скасування ЗЗКП. Крім того, на нашу думку, досить незначною є кількість опитаних респондентів та незначне використання отриманих результатів по тексту роботи.

Проте, наведені вище зауваження в основному мають дискусійний характер та можуть слугувати підставою для наукової полеміки під час прилюдного захисту дисертації та не впливають на наукову цінність дисертаційного дослідження.

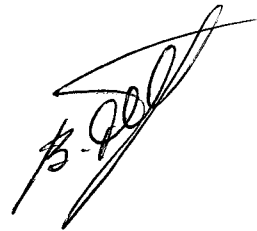
ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

На підставі викладеного можна зробити загальний висновок, що дисертація Зінковського Ігоря Петровича «Повноваження слідчого при обранні, зміні та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження» є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання – визначення повноважень слідчого під час обрання, зміни та скасуванні заходів забезпечення кримінального провадження. Дисертація Зінковського І.П. за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю

здобутих результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року №283), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року №167, а її автор Зінковський Ігор Петрович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю «Право».

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, доцент
доцент кафедри правосуддя
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка**

В. Гринюк

“12” лютого 2020 р.

*Григорій В. Гринюк завідує
проректор з наукової роботи*

О. Г. Мелішев
14. 02. 2020

